

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 6 czerwca 2014 r.

PG VIII TK 93/13
SK 56/13

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN CELARIA	
wpl. dnia	09. 06. 2014
L.dz.	L. zał.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną V. M. o stwierdzenie niezgodności przepisu art. 1146 § 1 oraz art. 1150 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.) z art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

– na podstawie art. 33 w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) -

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym – ze względu na niedopuszczalność orzekania.

UZASADNIENIE

Skarżący V. M. zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisu art. 1146 § 1 oraz art. 1150 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296

ze zm.) z art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Skarga została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżący oraz G. M. byli udziałowcami założonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością V. Na mocy umowy z dnia kwietnia 2007 r. Skarżący odkupił od G. M. udziały w tej spółce. W umowie ustalono, że prawem dla niej właściwym będzie prawo polskie oraz poddano ją wyłącznej jurysdykcji sądów polskich. Skarżący wskazał, że wobec faktu, iż przysługiwały mu względem G. M. różne wierzytelności, przewyższające wysokość zobowiązania z tytułu nabycia udziałów w spółce V., strony umowy z dnia kwietnia 2007 r. ustaliły, że należność z tytułu nabycia udziałów zostanie potrącona z częścią wierzytelności Skarżącego.

W ciągu 2008 r. G. M. kilkakrotnie występował do spółki V. i do Skarżącego z żądaniami zapłaty.

W dniu września 2009 r. na adres spółki V. doręczono, w trybie Konwencji o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych sporządzonej w Hadze dnia 15 listopada 1965 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 87, poz. 968), pozew przeciwko Skarżącemu o zapłatę kwoty pieniężnej, złożony przez G. M. w „Sądzie Rejonowym” w H

Skarżący pisemnie powołał się – przed „Sądem Rejonowym” w H – na klauzulę prorogacyjną, zawartą w umowie z dnia kwietnia 2007 r., oraz zwrócił się (bezskutecznie) o przyznanie mu pomocy prawnej z urzędu. Następnie podjął obronę swych praw osobiście, przedstawiając „Sądowi Rejonowemu” w H pisemne stanowiska.

W dniu września 2010 r. „Sąd Rejonowy” w H zażądał, by Skarżący przedstawił, w wyznaczonym terminie, „pogłębioną i wyczerpującą obronę” pod rygorem uznania roszczenia powoda G. M., a następnie, wskutek niedoręczenia żądanego pisma, wydał w dniu października 2010 r. wyrok zasądający od Skarżącego na rzecz powoda dochodzoną kwotę pieniężną.

G. M., pismem z dnia kwietnia 2011 r., zwrócił się do Sadu Okręgowego w W z wnioskiem o stwierdzenie wykonalności wyroku „Sądu Rejonowego” w H Opozycja Skarżącego wobec tego wniosku zmierzała do wykazania,

- braku możliwości obrony swych praw przed „Sądem Rejonowym” w H
- nieprawidłowości w doręczaniu pism procesowych;
- bezzasadności wyboru *forum*, dokonanego przez G. M.;
- braku spełnienia przez wniosek warunków formalnych wskazanych w przepisach umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Chińską Republiką Ludową o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisanej w Warszawie 5 czerwca 1987 r. (Dz. U. z 1988 r. Nr 9, poz. 65) oraz
- bezzasadności merytorycznej powództwa.

Sąd Okręgowy w W Wydział Cywilny Rejestrowy, postanowieniem z dnia stycznia 2012 r., sygn. akt , stwierdził wykonalność na obszarze Polski – poprzez nadanie klauzuli wykonalności – wyroku Sądu Rejonowego H z dnia października 2010 r. Sąd Apelacyjny w W , postanowieniem

sprzedażą udziałów spółki V. i umową z dnia kwietnia 2007 r. będzie sąd polski, bowiem – wobec braku wzajemności – wyroki zapadłe w Hongkongu nie mogłyby być wykonane. Zmiana ustawodawcza, której wynikiem jest obecne brzmienie art. 1146 § 1 i art. 1150 k.p.c., doprowadziła zatem do tego, że wpadł on – według określenia Skarżącego – w „pułapkę prawną”.

Zarzut naruszenia art. 32 ust. 1 Konstytucji polega – zdaniem Skarżącego – na tym, że zaskarżone przepisy art. 1146 § 1 i art. 1150 k.p.c. dyskryminują stronę pozwaną przez drastyczną dysproporcję w możliwości wpływu na wybranie miejsca *forum*, co wpływa bezpośrednio na dysproporcje w praktycznym dostępie do sądu, a w rezultacie – nierówność w możliwości przedstawienia swoich praw, a także przez dysproporcję przy wyborze stosowanego prawa właściwego. Sprawia to istniejący – w praktyce – automatyzm przy stwierdzaniu wykonalności orzeczeń sądów zagranicznych, co pozwala na niemal dowolny wybór przez powoda państwa, w którym wytoczy powództwo, i narzucenie przez to pozwanemu faktycznego obowiązku wdania się w spór, pociągający za sobą niekiedy znaczne koszty i trudności.

Zdaniem Skarżącego, zaskarżone unormowania naruszają także art. 45 ust. 1 Konstytucji, zwłaszcza w aspekcie, w jakim powołany przepis ustawy zasadniczej gwarantuje rozpoznanie sprawy przez właściwy sąd, co należy rozumieć jako wymóg, by każdorazowo kompetencja sądu do rozpatrzenia danej sprawy była usprawiedliwiona okolicznościami tej sprawy. Ponadto, twierdzi Skarżący, kwestionowane przepisy k.p.c. ustanawiają zbyt liberalne zasady uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń zagranicznych – bez sprawdzenia, czy strona pozwana miała zagwarantowane prawo do przedstawienia swoich racji. Przyznanie powodowi swobody w wyborze miejsca *forum*, co sankcjonują *de facto* przepisy art. 1146 § 1 i art. 1150 k.p.c., prowadzi także do złamania zasady przewidywalności (dla pozwanego) reguł procesowych,

jakie będą obowiązywały przy rozwiązywaniu poszczególnych sporów wynikłych z, łączących powoda i pozwanego, stosunków.

Oceniając ograniczenie prawa do sądu, jakie – zdaniem Skarżącego – jest skutkiem zaskarżonego unormowania, w skardze konstytucyjnej wskazano, że ustawodawca, nadając w nim bezwzględny prymat ekonomii procesowej, naruszył zasady sprawiedliwego i właściwego sądu.

Przed odniesieniem się do merytorycznych zarzutów skargi konstytucyjnej należy dokonać oceny dopuszczalności skargi konstytucyjnej Skarżącego V.M. Ocena, czy w sprawie skargi konstytucyjnej nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem postępowania, konieczna jest bowiem na każdym etapie postępowania, także wówczas, gdy w wyniku wstępnego rozpoznania przed Trybunałem Konstytucyjnym sprawie nadano bieg.

Przesłanki wniesienia i merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej unormowano przede wszystkim w art. 79 ust. 1 Konstytucji, zaś uszczegółowiono je w art. 46 i art. 47 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Niespełnienie któregośkolwiek z wymagań określonych w tych przepisach – po stwierdzeniu tego faktu na etapie merytorycznego rozpoznania skargi – zobowiązuje Trybunał Konstytucyjny do umorzenia postępowania. Trybunał Konstytucyjny nie jest przy tym związany stanowiskiem zajęтым w postanowieniu lub zarządzeniu wydanych w ramach wstępnego rozpoznania sprawy (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 8 kwietnia 2008 r., sygn. SK 80/06, OTK ZU nr 3/A/2008, poz. 51 i z dnia 19 lutego 2014 r., sygn. SK 52/13, OTK ZU nr 2/A/2014, poz. 24). Wydanie zarządzenia o skierowaniu skargi do rozpoznania merytorycznego nie powoduje więc automatycznie konieczności wydania orzeczenia merytorycznego w tej sprawie, ponieważ skład orzekający Trybunału

Konstytucyjnego może w trakcie szczegółowej analizy akt dostrzec ujemne przesłanki procesowe udaremniające merytoryczne rozpoznanie sprawy (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 marca 2000 r., sygn. SK 6/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 66).

Jednym z podstawowych wymagań dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej jest to, by była ona wniesiona po wydaniu ostatecznego orzeczenia o wolnościach, prawach lub obowiązkach określonych w Konstytucji na podstawie zakwestionowanego przepisu. Konstytucyjne pojęcie orzeczenia o wolnościach, prawach lub obowiązkach jednostki obejmuje rozstrzygnięcia, które nakładają, zmieniają lub uchylają obowiązki albo przyznają, zmieniają lub znoszą uprawnienia. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 4 grudnia 2000 r., sygn. SK 10/99, są to również orzeczenia, które autorytatywnie stwierdzają istnienie obowiązku lub uprawnienia, jeżeli rozstrzygnięcia te mają znaczenie dla realizacji określonych uprawnień lub obowiązków jednostki, a także polegające na odmowie wydania takiego rozstrzygnięcia (OTK ZU nr 8/2000, poz. 300). Ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 46 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym jest rozstrzygnięcie, co do którego nie przysługuje już żaden zwyczajny środek zaskarżenia, przy czym w postępowaniu cywilnym walor ostateczności przypisywany jest orzeczeniom sądu drugiej instancji (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lutego 2014 r., *op. cit.*). Skarga kasacyjna ma w postępowaniu cywilnym charakter nadzwyczajnego środka odwoławczego od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, toteż, aby uczynić zadość wymogowi z art. 46 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, nie jest konieczne skorzystanie ze skargi kasacyjnej. Skarga kasacyjna nie wchodzi w zakres pojęcia wyczerpania drogi prawnej (*vide* – Lech Jamróz, *Skarga konstytucyjne. Wstępne rozpoznanie*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2011, s. 101-102).

Należy jednocześnie pamiętać, że skarga konstytucyjna ma charakter subsydiarny, pomocniczy i jest dopuszczalna dopiero po bezskutecznym wyczerpaniu przez skarżącego innych, dostępnych środków prawnych, a zarzucane naruszenie praw i wolności konstytucyjnych nie może być w inny sposób usunięte. Ponadto, skarga konstytucyjna nie jest samoistnym środkiem prawnym, lecz środkiem ochrony wolności i praw, który może być wykorzystany dopiero wtedy, gdy w jednostkowej sprawie sądowej lub administracyjnej postępowanie zostało przeprowadzone i ostatecznie zakończone.

W przedmiotowej skardze konstytucyjnej wskazano, jako ostateczne orzeczenie o konstytucyjnych prawach i wolnościach Skarżącego, postanowienie Sądu Apelacyjnego w W z dnia marca 2012 r., sygn. akt . Postanowienie to zostało jednak uchylone postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia października 2013 r., sygn. akt (Biuletyn Sądu Najwyższego nr /2013, poz.), który, po rozpoznaniu skargi kasacyjnej uczestnika postępowania V.M. (Skarżącego), przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w W do ponownego rozpoznania. Wskutek tego rozstrzygnięcia orzeczenie, wskazane przez Skarżącego jako ostateczne i z którym wiąże się naruszenie jego praw i wolności konstytucyjnych, utraciło walor ostatecznego rozstrzygnięcia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 46 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

W piśmiennictwie wskazuje się, że konsekwencją uchylenia zaskarżonego orzeczenia w wyniku uwzględnienia skargi kasacyjnej jest „powrót do takiej sytuacji, która istniała przed wydaniem orzeczenia przez sąd II instancji” (Tadeusz Ereciński, teza 5 do art. 398¹⁵, [w:] Tadeusz Ereciński [red.], *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze. Tom 2*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2009, s. 326). Oznacza to, iż w sprawie Skarżącego w istocie nie ma ostatecznego rozstrzygnięcia o jego wolnościach lub prawach, zaś wyrok Sądu Apelacyjnego

w W. z dnia marca 2012 r. jedynie pośrednio (tymczasowo) ukształtował sytuację Skarżącego (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 26 maja 2008 r., sygn. SK 8/08, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 72 i z dnia 19 lutego 2014 r., sygn. SK 52/13, *op. cit.*).

Wobec powyższego należy uznać, iż w sprawie Skarżącego brak jest spełnienia podstawowej przesłanki materialnej, od której Konstytucja uzależnia dopuszczalność skargi konstytucyjnej (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2014 r., sygn. SK 45/12, OTK ZU nr 2/A/2014, poz. 22), a wydanie orzeczenia jest w przedmiotowej sprawie niedopuszczalne, co stanowi przyczynę umorzenia postępowania na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego